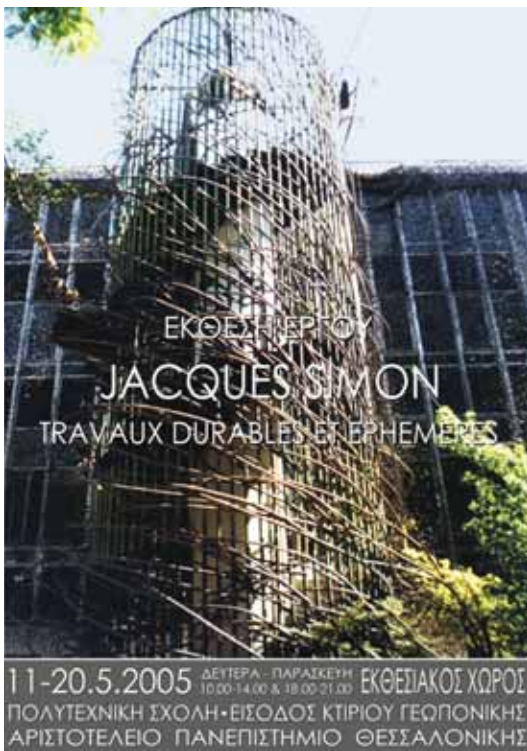

Αρχιτεκτονική Τοπίου

Με ένα συνέδριο (11-14/5) και δυο εκθέσεις (11-20/5) ολοκληρώθηκε η εκδήλωση για την Αρχιτεκτονική Τοπίου που οργανώθηκε στην πόλη μας, στην Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ, από το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Αρχιτεκτόνων και του Τμήματος Γεωπονίας.

Οι σύγχρονοι προβληματισμοί για το τοπίο και την κοινωνική ευθύνη μας απέναντί του, κυριάρχησαν στο Συνέδριο, όπου ξεδιπλώθηκε η εξέλιξη και πρόοδος της γνώσης, της επιστημονικής σκέψης και έρευνας στην Αρχιτεκτονική Τοπίου στην Ελλάδα και διεθνώς.

Στις δύο συνεδρίες για την Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση και Έρευνα παρουσιάστηκε η εξέλιξη στην Ευρώπη σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας και την επαγγελματική εμπειρία, η σύμπλευση εκπαίδευσης και έρευνας στις περισσότερες σχολές, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, η δομή και άρθρωση των σπουδών, στα πενταετή συνήθως αυτόνομα προγράμματα ή και εξαετή (Γαλλία) για την απόκτηση του διπλώματος αρχιτέκτονα τοπίου. Χρήσιμοι συσχετισμοί και διαφοροποιήσεις προκύπτουν με τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, όπου μαθήματα Αρχιτεκτονικής Τοπίου έχουν άλλοτε αναπτύξει μια ισχυρή παράδοση και άλλοτε εμπλουτίζουν με ενδιαφέροντα τρόπο την σύγχρονη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση Αρχιτεκτόνων κυρίως Πολεοδομών και Γεωπόνων.

Η Αρχιτεκτονική Τοπίου ως επιστήμη, τέχνη και τεχνική, που ασχολείται με την μελέτη για το σχεδιασμό του τοπίου, φυσικού και ανθρωπογενούς, σήμερα απολαμβάνει μια περίοδο ανανεούμενης ενόρασης και ερεθισμάτων. Καλείται σε όλο τον κόσμο, λόγω διογκούμενων πιέσεων περιβαλλοντικών, πολιτισμικών, οικονομικών και καλλιτεχνικών, να αναπτύξει νέες ιδέες και εναλλακτική οπτική για μια ευρύτατη κατηγορία έργων. Εκτός από το κατά παράδοση πεδίο ενασχόλησης της, δηλαδή τα πάρκα, κήπους και δημόσιους υπαίθριους χώρους, το σύγχρονα καθιερωμένο πεδίο των εφαρμογών, που μεταπολεμικά διερευνήθηκε, περιλαμβάνει μεγάλης κλίμακας δημόσια έργα, υποδομές, μετα-βιομηχανικά ανακτώντες τοποθεσίες, αγρούς

ή τομείς πόλεων, και συχνά τους οριακά εγκαταλειμμένους ή ενδιάμεσους χώρους.

Απαιτείται για την άσκηση της Αρχιτεκτονικής Τοπίου, ένας εκτεταμένος κορμός εφοδίων σε διαφορετικές κατευθύνσεις και δεξιότητες – τόσο συνθετικά και ευφάνταστα όσο και τεχνικά και διαχειριστικά. Απαιτείται βασική γνώση και ευαισθησία.

Απαιτείται εξειδικευμένη ανώτατη εκπαίδευση που παντού στον κόσμο παρέχεται σε Πανεπιστημιακές Σχολές Αρχιτεκτονικής Τοπίου εδώ και έναν αιώνα. Στη χώρα μας μαθήματα Αρχιτεκτονικής Τοπίου, Σχεδιασμού Υπαίθριων Χώρων διδάσκονται από το 1974 στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων, με έμφαση στον αστικό χώρο και από το 1968 στη Γεωπονική Σχολή με έμφαση στον οικολογικό σχεδιασμό. Διατηρεί έτσι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης μια μακρόχρονη πρωτοπορία στην διδασκαλία και έρευνα Αρχιτεκτονικής Τοπίου ως προς τα άλλα Πανεπιστήμια της χώρας.

Οι σύγχρονοι προβληματισμοί και αναζητήσεις δυναμικά υπεισέρχονται στα προγράμματα σπουδών όλων των σχεδόν των Πανεπιστημίων της χώρας, είτε στην κατεύθυνση των ερευνητικών προσεγγίσεων στο τοπίο, είτε στην κατεύθυνση του σχεδιασμού αστικού υπαίθριου χώρου, είτε σε κατευθύνσεις αρχιτεκτονικού, αστικού, πολεοδομικού σχεδιασμού και τοπίου, είτε στην κατεύθυνση του οικολογικού σχεδιασμού.

Στις δύο συνεδρίες για τις ερευνητικές προσεγγίσεις στο τοπίο και την τρίτη για τις ερευνητικές προσεγγίσεις στο αστικό τοπίο, φάνηκε ότι οι διαφορετικές αναζητήσεις και αντιλήψεις για το τοπίο σήμερα αποκτούν ένα ιδιαίτερο νόημα για τον σχεδιασμό του χώρου. Συζητείται η πολιτισμική αξία και μοιάζει η στιγμή κατάλληλη για να επιστρέψουμε στις πηγές της δημιουργικής πράξης, στα γεγονότα της συγκίνησης, της φαντασίας και της μνήμης του τοπίου. Ο ανανεωτικός αυτός άνεμος πνέει στην αρχιτεκτονική τοπίου, αλλά και στους άλλους κλάδους σχεδιασμού του χώρου, την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία και τη χωροταξία.

Η ανάπτυξη μιας τοπιακής κουλτούρας γίνεται όλο και περισσότερο αισθητή. Είναι αυτή που μας αναγκάζει να εμβαθύνουμε στο περιβάλλον, στον πολιτισμό ενός τόπου για να αναδείξουμε την ταυτότητα του με συλλογισμούς, δημιουργικές ενέργειες, σχεδιαστικές τάσεις και έργα, αυτο-προσδιοριζόμενα ή μη, ως προς κάποιον, πάντως, προϋπάρχοντα χώρο.

Φάνηκε ότι για την Αρχιτεκτονική Τοπίου είναι ιδιαίτερα σημαντικό να κατανοήσουμε τη δυναμική, τις βασικές ιδιαιτερότητες και το πνεύμα ενός τόπου για να τον προβάλλουμε, να τον αναδείξουμε, να τον αναστρέψουμε ή να τον μεταμορφώσουμε. Είναι σημαντική η θετική απήχηση του έργου στη ζωή των ανθρώπων. Καθώς και η δημιουργική ικανότητα του σχεδιαστή ώστε να επιτρέπουν στο έργο να ολοκληρώνεται μέσα στο χρόνο και να μην βυθιστεί στη σύγχυση και τον εκχυδαϊσμό.

Ότι είναι σημαντικό τα έργα της Αρχιτεκτονικής Τοπίου να αντιμετωπίζονται ως έργα τέχνης που προβάλλουν την απόλαυση του χώρου, όχι ως έκφραση νοσταλγίας του παρελθόντος, αλλά ως πολιτισμικά σχέδια για μια σύγχρονη κοινωνία. Δεχόμενοι ότι τα τοπία δεν ανάγονται ευτυχώς σε μια ομοιογενή κατηγορία διεθνώς, αναζητούμε να γεφυρώσουμε διαφοροποιήσεις ή να αποδείξουμε ομοιότητες στο σχεδιασμό τοπί-

ου, σε ένα κόσμο που αντίθετα τυποποιείται γρήγορα με βάση ορισμένα στερεότυπα.

Οι διαφορετικές ερευνητικές προσεγγίσεις για το τοπίο αποδεικνύονται έμμεσα χρήσιμες για το σχεδιασμό του. Η κοινωνικο-οικολογική και αντιληπτική, ως σύνθετη και σφαιρική κυριαρχεί σύγχρονα, υποστηρίζοντας την ανάγνωση του χώρου στην κατεύθυνση αυτή και τον σχεδιασμό του τοπίου ως έργο τέχνης και πολιτισμού. Τα έργα τοπίου ως κοινωνικά έργα. Με πλήρη γνώση, κατανόηση και αποκωδικοποίηση του υπόβαθρου του χώρου υποδομής, τεχνητού ή φυσικού, από τον οποίο προκύπτει το κάθε νέο, σχεδιαζόμενο τοπίο.

Τα Θεσμικά εργαλεία

Ειδικά θέματα συσχετισμένα με το θεσμικό πλαίσιο, την προστασία, διαχείριση και αποκατάσταση του φυσικού και ανθρωπογενούς τοπίου, την αξιολόγηση και ανάδειξη του αγροτικού τοπίου, την διαχείριση και σχεδιασμό υδροτοπικών τοπίων αναπτύχθηκαν σε τρεις συνεδρίες.

Μεθοδολογία και έρευνα για αξίες αισθητικές, αξίες οικολογικές, αντιθέσεις, αντιφάσεις, πιέσεις και όρια τουρισμού, αγροτουρισμού και διαχείρισης τοπίου. Ακόμη για τα προστατευόμενα τοπία και την εφαρμοσμένη έρευνα, όπως τα συστήματα ερμηνείας στο Φοινικόδασος του Βάι, ή για τον ειδικό σχεδιασμό προστατευόμενων υδροτοπικών περιοχών όπως Αραβησού, παραποτάμιων περιοχών Κρήτης και αλλού.

Στην συνεδρία για τα Πολιτισμικά Τοπία, την προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό τους, κυριάρχησαν σύγχρονες ερευνητικές αναζητήσεις και προβληματισμοί ως προς αστικά κυρίως ιστορικά τοπία, αλλά και φυσικά, συσχετισμένα με τα σύγχρονα αναπτυσσόμενα έργα.

Ο Αθηναϊκός περίπατος και το ιστορικό τοπίο των Αθηνών, το αστικό και περιαστικό τοπίο της Θεσσαλονίκης του 10ου και 14ου αι., τα παραδείγματα της Κεντρικής Κρήτης και άλλα στην Αγγλία, τροφοδότησαν την θεωρητική διερεύνηση αρχιτεκτονικής τοπίου σε αρχαιολογικούς χώρους. Projects με πολύ ενδιαφέροντες αρχιτεκτονικούς χειρισμούς παρουσιάστηκαν και στις συνεδρίες εφαρμοσμένου έργου στην ίδια κατεύθυνση. Στις συνεδρίες για το αστικό τοπίο, ενδιαφέρουσες προοπτικές αναδύθηκαν μέσα από την κατ' αρχήν παραδοχή έλλειψης πολιτικής, όπως και γενικότερα τοπίου, την εξαφάνιση του ελεύθερου χώρου της πόλης, συχνά μαζί και πλήρους αντιστροφής του τοπίου της. Μεταξύ αυτών:

Οι δυνατότητες παρέμβασης του δημόσιου τομέα στον ελεύθερο αστικό χώρο, ζώνες πρασίνου στα αστικά κέντρα, σύνδεση χώρων πρασίνου με τον αστικό ιστό ή ανάδειξη/ ανασύνταξη του αστικού ιστού, μέσω ανα-σχεδιασμού, αρχιτεκτονικής τοπίου, όπως άλλοτε επαγγέλλεται και η αφίσα του συνεδρίου για την Θεσσαλονίκη.

Άλλα ενδιαφέροντα θέματα με προοπτικές χρήσιμων εφαρμογών στις πόλεις, όπως πράσινα δώματα, εναλλακτικές προτάσεις σχεδιασμού υπαίθριου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, χώροι παιχνιδιού στην πόλη.

Οι σύγχρονες σχεδιαστικές τάσεις κυριάρχησαν στις τρεις συνεδρίες για το εφαρμοσμένο έργο γενικότερα. Διακρίνονται από μια νεανικότητα, καθώς τα τελευταία 30 χρόνια είναι που με έμφαση επανερχόμαστε όλο και πιο έντονα στο σχεδιασμό του ελεύθερου χώρου-